

EL LLENGUATGE MARINER CATALÀ DEL SEGLE XVIII SEGONS EL *DICCIONARIO* D'ANTONI SÀÑEZ REGUART

La investigació sobre el llenguatge mariner en èpoques passades és un buit aclaparador que només començà a esvaïr-se al segle xx amb obres com la d'Amades i Roig (1924). A hores d'ara tenim més estudis que ens permeten d'apropar-nos a allò que fou el llenguatge dels nostres navegants i mariners durant les centúries passades. I entre aquests treballs cal destacar el *Diccionario histórico de los artes de la pesca nacional* d'Antoni Sàñez Reguart, Comissari Reial de Guerra de la Marina, publicat entre 1791 i 1795. Una font que ha estat utilitzada parcialment pels investigadors del món mariner i que nosaltres pretenem presentar de manera fàcilment manejable a l'investigador de la llengua. De fet, Sàñez Reguart fa constar diverses vegades el seu interès per la transcripció fidel dels noms emprats pels pescadors:

«No uso nombre, palabra, ni cosa que no sea propio y comun de España y de nuestros pescadores (p. XXXI)», «En cuanto puedo sigo las frases peculiares de su particular lenguaje, que entre ellos com poca variacion es comun ó general (p. XXXIII)», «Los nombres de los Artes de pescar, y las piezas de que se componen son exactamente, conforme se significan o pronuncian en los pueblos o provincias que los usan (p. XXXIII)».

En aquesta comunicació, per falta d'espai, tan sols em referiré al volum primer. La finalitat és mostrar el vocabulari de la llengua catalana que apareix i la manera com el transcrivia el barceloní Sàñez Reguart amb unes brevíssimes conclusions.

EL *DICCIONARIO* D'ANTONI SÀÑEZ REGUART

Segons ens diu el senyor Juan Carlos Arbex a la introducció del *Diccionario* (veg. Sàñez Reguart 1988), aquest diccionari s'ha d'enquadrar dins el conjunt d'obres de caire enciclopèdic que s'escriuen al segle xviii amb la finalitat d'aglutir

nar els coneixements humans sota els corrents intel·lectuals que campen als regnats de Carles III i de Carles IV. El *Diccionario* és la primera monografia halièutica que s'escriu a l'Estat espanyol, i tenia com a model el *Traité des Pêches* de M. Duhamel du Monceau. El conjunt és un vocabulari de 360 entrades on es descriuen de manera detallada els arts i les eines pesquers del segle XVIII; amb l'afegit de 347 gravats realitzats per Joan Baptista Bru, pintor del Real Gabinete de Historia Natural de Madrid. Entre 1791 i 1795 se'n van publicar els cinc volums. Cal ressenyar que, a més de les paraules del vocabulari, la prosa va farcida d'expressions i terminologia marineresca reflectida fidelment per l'autor.

ANTONI SÀÑEZ REGUART

El senyor Antoni Sàñez Reguart, com altres membres de la seua família, va ser funcionari al servei de la Corona espanyola. Son pare va ser capità del Regiment d'Infanteria de Sevilla i, més tard, secretari de la Capitania General de Catalunya. Va ser ací, concretament a Barcelona, on va nàixer Antoni Sàñez a la primera meitat del segle XVIII. Posteriorment, l'any 1763 el trobem treballant a Madrid on va ocupar la secretaria de la Direcció General de Correus. Es va iniciar al món literari el 1772 amb diverses traduccions d'obres franceses i italianes. És a partir de 1780 que comença la seua dedicació a l'halièutica iniciant-se amb estudis sobre el bacallà, la balena i el salmó. De 1781 a 1784 s'interessà per la fauna costanera. Fruit d'aquest interès és una col·lecció de 318 làmines realitzades per l'esmentat Joan Baptista Bru titulades *Ictiología Española*. Però és l'any 1786 que és nomenat Inspector General de Matrícules i té l'oportunitat de recórrer el litoral durant dos anys, periple que s'inicià a Barcelona. Al llarg d'aquesta tasca, Sàñez Reguart va anotar tot allò que sentia i veia, a més de fer les il·lustracions de l'obra. Posteriorment féu altres obres que han quedat inèdites, com *Arte de Nadar* o *Producciones de los Mares de España*. Entrat el segle XIX, i mort Sàñez Reguart, ens va quedar una obra bàsica per al coneixement de les tècniques, estris i modalitats de pesca, a més d'una font d'informació fonamental per a l'estudiós del llenguatge mariner. Vegem-ne, doncs, una petita mostra de termes escollits.

VOCABULARI

— *Am* '[...] gancho que en la punta forma de propósito cierta especie de lengüeta [...]'. «En las costas de Cataluña y Valencia para expresarle usan de la pala-

bra *Am*» (140-141). A la p. 144 ens explica els diversos tipus d'hames que entre d'altres són: *Trachol*, de *menuda*, de *media bordera*, de *bordera*, de *cacea ó bonito-lera*, *ams de abaix*.

— *Ams de agulleta* 'Am d'agulla petita' (143). Veg. *infra Diablet*.

— *Ancorél* «Especie de *pótada* o ancla de piedra de dos a tres arrobas o más de peso» (77). És una adaptació al castellà del diminutiu català *ancorell*.

— *Andana* «[...] arte para coger los peces, que en Valencia llaman Verderól, Pámpano y Llampúga» (77). A més, hi apareixen els diminutius *Andaneta*, *Andanón* (77). Al mot *Andanón* apreciem l'adaptació del diminutiu català *andanó*, que en ser castellanitzat amb una *-n* final pren aparença d'augmentatiu.

— *Antitola* «Ancla pequeña con este nombre, que con las Mascaránas afianzan los quatro ángulos de la Almadraba» (140). Era una paraula emprada pels almadravers de Benidorm que no es troba enregistrada al DCVB ni al DECat (veg. Llorca i Ibi 1998: 641).

— *Araña* «Se conoce con semejante nombre en las Costas de Cataluña y Valencia un arte de pescar á tiro, al que algunos dan el de *Cinteta*» (183).

— *Arc* «En las Costas de Cataluña es muy equívoca esta voz con que se suele significar la Xavega, porque muchos pronuncian *Art*, y otros *Arc*» (183).

— *Armall* «[...] disposicion en que el hilo de armar úne las redes á sus relingas del corcho ó plomo» (189).

— *Armar con Peuets* 'Penjar la xàrcia d'una anella que mitjançant un cordellet —*peuet*— s'uneix a la tressa del suro'. «En Valencia llaman á este método discurredo allí pocos años hace *armar* con *Peuets*, que en Castellano significa *con pies pequeños*» (196).

— *Armayada* «Se conoce y usa en las Costas de Cataluña: sirve esta red como especie de Cazonal» (234).

— *Arpion* «El arpion es la medida de seis brazas» (199). És l'adaptació al castellà del terme català *arpió*.

— *Art* «Hállanse en Tortosa dos Redes de clase diferente con semejante nombre» (234). També apareix una altra xàrcia anomenada *Artet* 'bouet' (239). Igualment reporta *Artete* (veg. *infra*) i *Artó* (240).

— *Artete* «En las playas de Valencia es una red que se cala como á 8 ó 9 cuerdas» (239-240). És l'adaptació al castellà del valencià *artet*. Resulta curiós que l'*artet* 'bouet' català el deixi sense adaptar fonèticament al castellà i que sí que ho faça amb el lexema valencià. Deu ser un recurs per a poder fer dues entrades diferents, ja que es tracta de xàrcies distintes.

— *Arraiz* 'Capità de l'almadrava' (19). És el substantiu recollit a Benidorm, Tabarca i Cope. També apareix la forma plenament castellana *Arraez*. *Arraiz* és

l'adaptació gràfica del mot *arraís* que ben segur sentia als almadravers catalano-parlants. També hi trobem *Sotarraez*.

— *Arte de Reballar* «No he oído en ningún parage de las Costas de España aplicar semejante nombre á la *Xavega*, sino en las de Cataluña ácia el Golfo de Rozas (Roses)» (239).

— *Aspill* 'Sinonim de *Pallét*' (240). Es tracta del terme *Espill* transcrit segons la fonètica valenciana que fa *E > A* inicial en contacte amb diverses consonants (veg. *Pallét*).

— *Baf* 'Malla petita del sardinal' (199). «En las Costas de Cataluña y Valencia se significan estos dos tamaños en las mallas del Sardinal nombrando *vif* á la de dos tercios de pulgada, y *baf* á la más pequeña.»

— *Bageróts* 'Casella de la xàrcia entre nuc i nuc, o puntada i puntada, a València' (191). És l'adaptació gràfica del substantiu *baguerot*.

— *Bigorrélla* «Piedra del peso de una ó mas arrobas, que sirve para el calamento de las *Collas*» (259). També són les pedres amb les quals es fondeja la xàrcia del bou (310, 330).

— *Boliches* «[...] son dos piezas ó bandas de red seguidas sin copo [...] vienen a ser dos brazos de red á manera de atajos, ó para atajar los atunes» (48). Aquest catalanisme el recull de l'almadrava d'Azahara a Andalusia. Actualment els mariners catalanoparlants en diuen *atac*.

— *Bordonal* «Division quadrilonga en una Almadraba» (300). Aquest terme, el reporta de l'almadrava de Benidorm. És un mot no enregistrat malgrat que es fa servir actualment (veg. Llorca i Ibi 1998: 647).

— *Bornói* «Boya de corcho afianzada á una cuerda de 4 á 5 ó mas brazas, que de trecho en trecho se coloca en las redes *Sardinales*» (301). A la pàgina 201 ens diu: «Semejante boya en el Sardinal se conoce comunmente por la palabra provincial *bornói* (*sic*), que en nuestro castellano no tiene significado alguno.»

— *Bou* «Arte de pescar con dos embarcaciones á la vela, que en los mares de Cataluña y de Valencia se conoce con semejante denominación, y que en nuestro castellano equivale á *Buey*» (207). També esmenta el diminutiu *Bouét*.

— *Brazolada* 'Cordellet que uneix la corda mare del palangre i l'ham' (160 i 404). Veg. *Raynal*.

— *Cabestrera* «*Cabestrera* es la juntura ó extremo de las redes unidas [...] de modo que con facilidad buelve á descoserse» (51).

— *Cadeneta* «[...] es otra clase de red distinta de las ocho piezas referidas, cuya malla es de tres pulgadas en quadro, igual así en la parte superior ó del corcho, como en la inferior ó del plomo[...]» (200).

— *Calamento* 'Cap de tres cordons' (79). «El *Calamento* de la cuerda que me-

dia desde la piedra hasta la *Pana*, es una sog a de esparto de 24 quilos y de 40 brazas de largo» (101).

— *Caloma* 'Quart cap de l'andana de la nansa' (80, 81, 109 i 122). És el primer registre en català d'aquest mot (1791). L'avanç en la datació del vocabulari és un altre dels valors del *Diccionario*.

— *Calón* «Se reduce á un palo redondo de 2'5 palmos de largo» a la costa de València (212). També *Calónes* «Dos barcos pequeños que se llaman Calónes» (48) a l'almadrava d'Azahara. *Caloneros* «Su oficio se dirige á patronear los barcos Calónes» (54). Pense que és l'adaptació del nostre *caló*.

— *Cap en cap* 'Manera de calar files de xàrcies en paral·lel' (104).

— *Cap viu* «En Levante llaman el *cap viu*, que es decir *cabeza viva*, el principio ó parte por donde se empieza a formar la cuerda» (193).

— *Caparraiz* 'Barca de l'almadrava de Benidorm' (36). És l'adaptació que fa de *Caparraís*.

— *Cazarete* 'Peça de les xàrcies' (202, 207). És l'adaptació del català *cassaret*.

— *Chanca* 'Pila per salar peix' (45, 56). A San Juan de los Terreros i a Conil. És un terme que es troba des de Catalunya a Andalusia (veg. Llorca i Ibi 1998: 600).

— *Chufáns* «[...] cierta clase de caracoles marinos conocidos en la Provincia de Mataró con el nombre de *Chufáns*».

— *Cinteta* 'Art de pesca que també rep els noms de *Araña*, *Red de á pie*, *Peseta*, *Bouet*, *Bolichillo*'. El nom més general és «*Boliche pequeño* ó de lisas» (183).

— *Claros* «Espais amplis de les caselles de la xàrcia» (205). Ho indica en explicar com armen les xàrcies a València. També reporta *Reclaros*. Actualment encara es diuen *clars* les peces de la xàvega i el bolig que tenen molta amplària de malla.

— *Cobarcho* 'Part de la cua de l'almadrava de Benidorm' (36 i 38). Actualment no s'hi fa servir aquest mot. Deu ser un estrangerisme emprat al segle XVIII. Actualment en diuen *cua de fora*.

— *Cofa* 'Cabassos que els pescadors de la platja de València omplien de pedra per fondejar l'andaneta' (109). Sàñez no marca gràficament aquesta paraula però posa al seu costat el sinònim castellà *espuerta*.

— *Cola* 'Cua de l'almadrava a Benidorm' (20). És la traducció directa de *cua*, que és el terme que fan servir els almadravers benidormers. També *cola* a l'Hospitalet i «*Rozas*» (31). En castellà es diu *rabera*, com reporta Sàñez a la p. 14 de l'almadrava del Terrón i d'Ayamonte (vol. V, p. 1).

— *Coll de deu* «[...] ruedo de red de ocho palmos de largo y 100 mallas de ancho, que en su total compone 500 mallas, se significa entre pescadores con la fra-

se de *garganta de diez* [...] La expresion está vertida á nuestro castellano de la que usan en Valencia y Mallorca, cuyo dialecto provincial dice el *coll de deu*» (226). També hi apareix *coll de vuit* (226) i el *coll de sis* (227) amb les respectives traduccions de *garganta de ocho* y *garganta de seis*.

— *Contra Rebóto* 'Xàrcia que fa retornar les tonyines que no s'adrecen vers la cambra de l'almadrava'. «Este Cobarcho B B. tambien viene á ser, no solo un *Contra Rebóto*, porque pára y contiene en cierto modo los peces que puedan rebasarle [...] haciendo bolver a la Cola [...]» (38). És l'adaptació al castellà de *rebot*, nom amb el qual els almadravers de Benidorm devien explicar aquesta peça de xàrcia a Sàñez Reguart. Veg. infra *Rebot*.

— *Cordel* 'Corda petita' (117). L'esmenta en explicar el funcionament dels andanons. No el marca gràficament perquè és un catalanisme històric del castellà.

— *Corona borda* 'Peça de la xàrcia a València'. «*Corona borda*, que es decir *bastarda*» (202).

— *Corriola* 'Tipus d'alga amb un o dos dits d'amplària' (130).

— *Croques* 'Ganxos de l'almadrava' (26). En parlar de l'almadrava de «Benidorme» diu *Croques* o *Gamos* (41). És l'adaptació del català *Croc*. També *Croqueiros* (50) a Conil (Andalusia).

— *Cua de rata* 'Tipus de xàrcia'. «[...] entre los pescadores de Levante conocen (la xàrcia) con el nombre provincial *Cua de rata*, que equivale á *Cola de raton*» (199).

— *Culeta* «La parte última ó conclusion del copo [...] En térmimo de pescadores se llama la *culeta*» (227). A la p. 399 reporta «*Culeta ó Rabo del Ganguíl*».

— *Diablet* «En Cataluña y Valencia los pescadores intitulan *Diablets* á semejantes anzuelos, que en nuestro castellano equivale al nombre *Diablillos*. Tambien se llaman *Ams de agulleta*, que es decir *Anzuelos de aguja pequeña*» (143).

— *Emperonálls* «Los pedazos de cuerdas que unen los pedrales con las redes llaman en Valencia *Empeonálls*, y las que unen las Panas *Reguinálls*» (101). Veg. infra *Reguinálls*.

— *Ensimolsar* «*Redoblar las mallas*, se explica en la costa de Valencia con la palabra *repear*; y en algunas otras se dice *ensimolsar* ó *ensimolzar*» (208). A la p. 220 escriu *repear* ó *ensimolsar*, per la qual cosa en la variant *ensimolzar* hem de veure un intent de castellanització del terme.

— *Faena* 'Treball' (80, 99). És un catalanisme clàssic del castellà que degué entrar per via marinera. Actualment els pescadors valencians empen el verb *treballar* i *treball*, mentre que en castellà amb el verb *faenar* en referir-se a les tasques de la mar.

— *Faz* 'Entrada de la nansa' (81). És l'adaptació de *faç*.

— *Fisca* 'Peça de xàrcia triangular del bou' (209, 211). La fa servir en parlar de l'armadura de les xàrcies a València. No la marca gràficament, ja que devia ser un catalanisme generalitzat.

— *Gall* «Las boyas [...] se significan en las Costas de Valencia con el nombre de *Galls*» (98). En aquest cas es tracta dels galls d'una andana de xàrcia. *Gall* és un surador amb una bandera al capdamunt. Veg. infra *Sol de gall*.

— *Garfa* 'Aquell palangre d'una andana que es quedava per a recompensar els mariners' (110).

— *Gaza* 'Remat d'una corda'. Sàñez en diu «la gaza o lazada» (101), és la transcripció del valencià *gassa*. El terme apareix quan parla de l'*Andana de red* a la mar de València.

— *Gola* 'Peça de xàrcia a la boca del ganguil i del bou' (203, 205). «Segun el idioma de los pescadores suele tambien darse el nombre de *Mestres* á estas golas» (230), pot ser *Gola de encima* i *Gola de abaxo*. També *Golas de la Albufera* (215).

— *Goleró* 'Peça interior de la xàrcia del bou. També una part de la nansa'. «[...] goleró o garganta» (228). A la p. 207 escriu *goleró* sense cursiva, però a la p. 228 veiem que fa servir el sinònim castellà *garganta*, la qual cosa ens indica que tenia consciència de catalanisme que calia fer transparent.

— *Golpe de atunes* 'Mola de tonyines'. Deu ser la traducció de *colp de tonyina* que encara fan servir els almadravers valencians. Sàñez diu: «golpe ó tropa de atunes» (14). Com en casos anteriors el primer mot —*golpe*— deu ser la traducció del català, mentre que el segon —*tropa*— indicaria el terme castellà usual.

— *Gos* «En Valencia los pescadores dan el nombre de *Gos* á este pequeño cabo de esparto con que tienen asegurada la red, que en nuestro castellano significa *Perro*» (99). És el cap que va de l'andana de xàrcia a la barca, com també apareix a la p. 201.

— *Grupiál* «Boya conocida en Levante por el nombre de *Grupiál*» (394).

— *Madrava* 'Art tonaire'. També trobem les variants *Almadrava*, *Madraba*, *Almadraba* (7-36). El mot *madrava* és l'adaptació catalana d'aquest arabisme, i la forma usual entre els pescadors malgrat la normativa *almadrava*.

— *Malletas* 'Caps de cànem que es feien servir al bou'. «[...] las malletas o cuerdas [...]» (207). Sàñez tampoc no remarca gràficament aquest catalanisme, però sí que posa a la vora el sinònim que creu adient.

— *Maniões* «Llámanse Maniões de piedras con palomeras ó restos de esparto los cabos que amarrados á las partes convenientes de la almadraba, las afirman por aguantarlos las piedras que equivalen á las anclas» (35) a l'almadrava de Benidorm.

— *Mascarana* 'Àncora al cap de la part de ponent de l'almadrava' (39) a Benidorm.

— *Masclot* ‘Mena d’andana de nanses de la costa de València’ (108). És sinònim d’*andaneta*.

— *Mestres* ‘Suros grans que aguanten la gola de l’art’ (232). També *Mestres* ‘Peces del ganguil que generalment es diuen *golas*’ (230). Les peces deuen rebre aquest nom perquè és on se subjecten els suros mestres.

— *Mirador* ‘Persona que controla l’entrada de peix a l’almadraveta llissera’ (72). El terme va ser recollit a Cullera i Benidorm. És un substantiu que es fa servir en diversos tipus de pesqueres però especialment a les almadraves, arriba fins a l’actualitat a quasi tot el domini lingüístic.

— *Mocarsio* ‘Xàrcia d’espart de l’almadrava’ (36). Aquest terme, reportat de Benidorm, és un curiós cas de *queada* perquè correspon a la pronunciació que els mariners catalanoparlants feien del castellà *mojarcio* (veg. Llorca i Ibi 1998:665).

— *Mornells* ‘Nanses petites’. «A estas Nasas pequeñas en la Costa de Valencia dán el nombre de *Mornells ó Nasas espesas*» (213). Com veiem és un altre cas en què l’autor posa davant el nom autòcton seguit d’una traducció castellana. També recull al *Diccionario* (301) la variant *Bornell*, però Sàñez ens diu que és pròpia de Catalunya. Etimològicament és més acceptable la forma *Mornell*, ja que deriva de *morena*, tanmateix l’equivalència acústica entre *m* / *b* fa que *bornell* s’haja generalitzat (veg. Colomina 1991: 248).

— *Muleta* ‘Barca del ganguil’. «En la albufera de Valencia llaman á semejante embarcacion *Muleta*» (233). Pense que és un cas d’influència del llenguatge agrícola en el mariner. S’estableix un paralelisme entre els *bous* que arrosseguen els carros i la xàrcia gran, i entre les *mules* que arrosseguen els forcats i les xàrcies xicotetes.

— *Nudo de Pardál* «En la última de estas dos bueltas se cruza la cuerda para su seguridad, y á esto suelen llamar *Nudo de ballestrinque*; y en las Costas de Valencia *Nudo de Pardál*» (224). Aquest mot ens mostra un altre vessant de la importància de l’obra de Sàñez, ja que fins ara la primera datació de *Pardal* ‘nuc’ era de 1924 al *BDC* (XII, 54) d’Amades i Roig. Tanmateix hem d’avançar-la fins a l’any de publicació del *Diccionario* (1791).

— *Parejas del bou* «Arte de pescar con dos embarcaciones á la vela, que en los mares de Cataluña y Valencia se conoce con semejante denominacion, y en nuestro castellano equivale á *Buey*» (306). Sàñez Reguart —com tots els textos escrits per gent de mar— indica que el *bou* és la xàrcia desacreditant d’aquesta manera l’etimologia popular que el fa venir de l’aparença de la pesquera amb dos bous llaurant el camp. Podem considerar *Bou* una mostra feaent de la influència que el llenguatge mariner català ha tingut en les parles mediterrànies, ja que malgrat ser un terme transparent per als altres idiomes s’ha conservat el mot català.

— *Palangre de bordera* ‘Palangre fet amb cordells del 10, 12 i 16’ (122). El substantiu *bordera* és un mot no enregistrat en català, tanmateix actualment els nostres pescadors continuen fent servir aquest tipus de palangre (veg. Llorca i Ibi 2000: 50).

— *Pallét* ‘Corda d’espart cru que consta de vint cordons per substituir els ploms en l’armat d’alguns arts’ (212). Al *Diccionario* (IV, 335) Sàñez ens explica el *Pallét* i ens diu que el sinònim és *Aspill*.

— *Panas* «[...] boyas de corcho de dos pies en quadro» (63). També rep el nom de *pana* a les andanes de València el conjunt de «[...] boyas de corcho, sogas de esparto, y piedras gruesas, ó en su defecto sacos de red vieja, capazos ó espuertas llenas de piedra menuda para calarlas’ (79). Sàñez no marca gràficament aquesta paraula.

— *Pantasana* ‘Tipus de xàrcia’ (219). «En varias partes de la costa de Cataluña, Valencia y Murcia dan este nombre a la *Saltada*, especialmente en el Mar menor ó Albufera de Cartagena» (IV, 336). El terme *Pantasana* i *Pantesana* encara el coneixen els nostres pescadors almenys a la Marina. És un occitanisme que del català ha passat al castellà (veg. Llorca i Ibi 2000: 86).

— *Pedrales* ‘Pedres per fondejar els arts’ (100). És la traducció directa del nostre *pedral*. En aquest cas Sàñez el fa servir en parlar de les andanes de València.

— *Peseta* ‘Tipus de xàrcia que fan servir un o dos homes a la vora de la mar’ (183). La *peceta* és sinònim d’*aranya*, *cinteta*, *bouet* i d’altres. És un art menor que es feia servir per pescadors de pocs recursos fins fa no res.

— *Raynales* ‘Braçolada de cànem que ix de la mare del palangre i d’on penja l’ham’ (160). El *rainal* també es fa servir en altres pesqueres. Sàñez Reguart el fa sinònim de *braçolada* (veg. *supra*). Aquest terme mariner explicaria l’origen de *reinal* ‘els mocs que pengen de les criatures (Griera Tr.)’ que reporta el *DCVB*.

— *Rebóto* «[...] y hallándose (les tonyines) al concluir con otra pared ó línea que se dirige ácia la misma Cola A. B. que es el viage natural de ellos, los ponga por un insensible retroceso (y de aquí sin duda tomó origen el nombre de *Rebóto*) encaminados otra vez á la propia pared de la Cola[...]» (37). Actualment els almadravers encara fan servir el terme *rebot*. També apareix *Contra Rebóto* a la p. 38 (veg. *supra* *Contra Rebóto*).

— *Rec* «Estos calamentos no se pueden hacer tomando la línea de tierra para el mar aun en fondo competente por la hondura de 300 brazas, que llaman *Rec*, en que caerian las últimas *Panas* tal vez, y se perderian enteramente» (81).

— *Reclaro* ‘Peça de xàrcia clara dels arts copejats’. «[...] es el que llaman en Levante *Reclaro* formado del propio hilo, con la malla de la mitad del cuadrado del de la banda» (202).

— *Reguinalls* ‘Cordes que lliguen les panes a la xàrcia’ (101). Veg. *supra* *Emperonalls*.

— *Repear* «Redoblar las mallas, se explica en la Costa de Valencia con la palabra *repear*» (208). «Despues que está enxuta, redoblan las mallas, que es el *repear* ó *ensimolsar*» (220).

— *Resto* ‘Corda d’espart més grossa per al calament d’una almadrava’ (36).

— *Rodetes* ‘Canuts ceràmics a la tressa del plom’ (193).

— *Roquer* ‘Indret marí de roca’ (118). Fa servir com a sinònim castellà *peñascál*.

— *Safinas* ‘Xàrcies del còp de l’almadrava’ (36). Substantiu no enregistrat que arriba fins avui.

— *Seba* ‘Tipus d’alga’. «Segun el mismo diseño (d’alga) es la *Seba* de nuestras Costas orientales del Mediterráneo, y singularmente de las meridionales de Andalucía; pero en Galicia y Asturias hay parages en que suelen nombrarse *Seba*, *Ceba*, *Xeba* y *Xebra*» (130).

— *Sol de gall* «Gall amb una banderola al capdamunt». «*Sol de gall*, cuyo significado equivale á *piso del gallo* ó *suelo*» (396).

— *Sospesa* ‘Mena de surador perquè no arrossege el còp dels arts en passar per damunt de paratges rocosos’ (204, 207, 401). És la pronunciació popular, i encara actual, del terme *suspasa*.

— *Tena* ‘Andana de qualsevol art o xàrcia’ (96, 249).

— *Tirs* ‘Tresmall que es fan servir als estanys o albuferes’. «En la (albufera) de Valencia se conocen estos artes con els nombre de *Tirs*» (217). A la p. 222 empra *Tir* i posa a la vora el sinònim *Trasmallo* per clarificar aquest mot recollit a l’Albufera de València.

— *Tonaira* ‘Andana de xàrcia per agafar tonyina’ (15). També *Tonaires* i *Tonaras* (96). Sàñez Reguart considera principal la veu *Tonaira* (V, 305), ja que en fa l’explicació, mentre que els altres sinònims apareixen al llarg del *Diccionario*: «Los pescadores de las Costas de Rozas, y Mataró, suelen ir frecüentemente á los mares de Francia á pescar con estas redes».

— *Tralla* ‘Cap per on passa el suro de les xàrcies’ (22, 52). *Tralla*, que es registra en català com a terme nàutic, sempre va acompanyat del més que probable castellanisme *violeta*. En el cas de *tralla* Sàñez Reguart ens dóna una solució a *relinga*, omnipresent estrangerisme actual.

— *Trinca* ‘Cap de cànem que uneix les dues barques del ganguil’ (234). L’explicació del ganguil la fa de la costa de València.

— *Vif* «En las Costas de Cataluña y Valencia se significan estos dos tamaños en las mallas del Sardinal nombrando *vif* a la de dos tercios de pulgada [...]» (199). Veg. *supra* *Baf*.

CONCLUSIONS

El *Diccionario histórico de los artes de la pesca nacional* d'Antoni Sàñez Re-guart ens ofereix una visió àmplia i fidel de quin era el lèxic emprat pels mariners del segle XVIII i, especialment, per la gent de mar catalanoparlant; ja que un gran nombre de les entrades lèxiques que hi trobem han estat reportades de les costes de València i de Catalunya. L'autor, que devia ser catalanoparlant, va voler ser fidel a la llengua dels pescadors, com hem comprovat al llarg de la introducció i en diversos exemples. Però malgrat aquest desig, en altres ocasions adapta els mots a una forma castellana que els faça més comprensibles al lector espanyol, que era el destinatari majoritari. També hi ha un altre grup de paraules que podem estar ben segurs que eren traduccions pures i dures d'allò que sentia als nostres mariners. I finalment trobem un seguit d'estrangerismes que emprava la nostra gent de mar. Per tant, en podríem fer quatre grups:

1. Mots transcrits directament en català, moltes de les vegades amb sinònims castellans: *Am, Am de agulleta, Andana, Andaneta, Antitola, Araña, Arc, Armall, Armayada, Art, Aspill, Baf, Bageróts, Bigorélla, Bordonal, Bornéll, Bornoï, Bou, Cabbestrera, Cadeneta, Caloma, Cap en Cap, Cap viu, Ceba, Chufáns, Çinteta, Cofa, Coll (de síis, de vuit, de deu), Corona borda, Corriola, Cua de rata, Culeta, Diablet, Emperonáalls, Ensimolsar, Faena, Fisca, Gall, Garfa, Gola, Goleró, Gos, Grupiál, Llampúga, Madrava, Mascarána, Masclot, Mestres, Mirador, Mornells, Muleta, Palangre de bordera, Pallét, Pantasana, Peseta, Rec, Reguináalls, Repear, Rodetes, Roquer, Sol de gall, Sospesa, Tena, Tirs, Tonaira, Tonaire, Tralla, Trinca, Verderól, Vif.*

2. Mots amb alguna adaptació al castellà: *Ancorél, Andanón, Armar con peuets, Arpion, Artete, Arraiz, Arte de reballar, Boliches, Brazolada, Calamento, Calón, Caparraiz, Cazarete, Claros, Contra Rebóto, Cordel, Croques, Ensimolzar, Faz, Gaza, Malletas, Maniões, Nudo de pardál, Panas, Raynales, Rebotó, Reclaro, Resto.*

3. Traduccions directes al castellà per al lector en terminologia expressada per mariners nostrats que fan servir els mariners actuals: *Cola (< Cua de l'almadrava), Golpe de atunes (< Colp de tonyina), Maestras (< Mestres), Pámpano (< Pàmpol), Parejas de bou (< Parelles del bou), Pedrales (< Pedrals), Sotarraez (< Sotarraís).*

4. Estrangerismes emprats pels nostres pescadors: *Chancas, Cobarcho, Mocarsio.*

Per tant, l'obra de Sàñez Reguart ens mostra un llenguatge mariner del segle XVIII que en la quasi totalitat és el mateix que ha emprat la gent de mar fins al segle XX i que segueix usant en aquells arts que tenen una continuïtat actualment. Només la desaparició d'arts o tècniques ha suposat la desaparició de vocabulari, però comprovem que aquesta obra és una fita ineludible per a l'estudiós del llenguatge mariner i del lèxic català del segle XVIII ençà.

FRANCESC XAVIER LLORCA I IBI

BIBLIOGRAFIA

- AMADES I ROIG: *Vocabulari de l'Art de la Navegació i de la pesca*, BDC XII. Barcelona, 1924.
- COLOMINA I CASTANYER, J.: *El valencià de la Marina Baixa*. Generalitat Valenciana, 1991.
- DCVB. *Diccionari català-valencià-balear*, d'Alcover i Moll. Palma de Mallorca, 1980.
- DECat. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, de Joan Coromines. Curial, Barcelona, 1991.
- LLORCA I IBI, F. X.: *El llenguatge mariner de la comarca de la Marina*, tesi doctoral dirigida pel Dr. Jordi Colomina i Castanyer, Universitat d'Alacant, 1998.
- *El llenguatge mariner de la Marina*. Publicacions de la Universitat d'Alacant, Alacant, 2000.
- SÀÑEZ REGUART, A.: *Diccionario histórico de los artes de la pesca nacional*, vol. I. Imprenta de la viuda de Don Joaquín Ibarra, Madrid, 1791.
- *Diccionario histórico de los artes de la pesca nacional*, 2 vol., reedició del Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Madrid, 1988.